

EUROOPA KOHTU OTSUS

27. MÄRTS 1974*

„B.R.T.-II“

KOHTUASJAS 127/73,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Tribunal de premiere instance de Bruxelles'i esitatud eelotsusetaotlus nimetatud kohtus pooleliolevas hagimenetluses järgmiste poolte vahel:

1. Belgische Radio en Televisie

ja

NV Fonior;

2. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs,

ja

NV Fonior;

3. Belgische Radio en Televisie

ja

SV SABAM ja NV Fonior

EMÜ asutamislepingu artikli 86 ja artikli 90 lõike 2 tõlgendamise küsimuses,

- Kohtumenetluse keel: hollandi

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president R. Lecourt, kodade esimehed A.M. Donner ja M. Sørensen, kohtunikud R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutschner, C.Ó Dálaigh ja Lord Mackenzie Stuart (ettekandja),

kohtujurist: H. Mayras

kohtusekretär: A. Van Houtte

on teinud järgmise

OTSUSE

1 Tribunal de première instance de Bruxelles on esitanud 4. aprilli 1973. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 19. aprillil 1973, asutamislepingu artikli 177 alusel Euroopa Kohtule mitu küsimust EMÜ asutamislepingu artikli 86 ja artikli 90 lõike 2 tõlgendamise kohta.

2 Küsimused on esitatud võimaldamaks siseriiklikul kohtul teha otsus lepingute kehtivuse kohta, mis on 1963. ja 1967. aastal sõlmitud Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs'i (edaspidi „SABAM“) ning kahe autori vahel, kellest viimased loovutasid mõned oma õigustest SABAMile.

3 Esiteks küsitakse, kas ettevõtja, kes on liikmesriigis autoriõiguste haldamisel de facto monopoolses seisundis, kuritarvitab oma valitsevat seisundit, nõudes kõigi autoriõiguste üleilmset loovutamist vahet tegemata autoriõiguste eri kategooriate vahel.

4 Teiseks küsitakse, kas valitseva seisundi kuritarvitamist võib sisaldada asjaolu, et ettevõtja nõuab autorilt autori olemasolevate ja tulevaste õiguste loovutamist, ning et ettevõtja jätkab oma tegevust põhjendamata loovutatud õiguste kasutamist viis aastat pärast liikme väljaastumist.

5 Eelotsusetaotlusest nähtub, et siseriiklik kohus, olles tuvastanud, et ettevõtja oli tegelikult peaaegu monopoolses seisundis Belgia territooriumil ning oli sellest tulenevalt

ühisturu olulises osas turgu valitsevas seisundis, pidas vajalikuks kontrollida, kas valitseva seisundi kuritarvitamine kajastub kõnesoleva ettevõtja põhikirjas ja liikmetega sõlmitud lepingutes.

6 Artikli 86 punkti a kohaselt seisneb kuritarvitamine eelkõige ebaõiglaste tehingutingimuste otseses või kaudses kehtestamises.

7 Seetõttu tuleb uurida, kas autoriõiguse ühingu põhikirjas ja liikmetega sõlmitud lepingutes on otse või kaudselt kehtestatud ühingu liikmetele või kolmandatele isikutele ebaõiglaste tingimused seoses teoste kasutamisega, mille kaitsmine on usaldatud autoriõiguste ühingule.

8 Kontrollimisel tuleb arvesse võtta kõik asjakohased huvid tagamaks, et nõue, mille kohaselt autorid, heliloojad ja kirjastajad peavad saama võimalikult vabalt kontrollida oma teoste kasutamist, oleks tasakaalus nende õiguste tõhusa haldamisega, millega tegeleb ettevõtja, kellega ühinemist on neil tegelikult võimatu vältida.

9 Selleks et käsitletavate asjaolude korral kindlaks teha, kas eelotsuse tegemiseks saadatud kohtuotsuses mainitud tegevus on kuritarvitus asutamislepingu artikli 86 tähenduses, tuleb arvestada asjaolu, et vaadeldavat liiki ettevõtja on ühing, kelle eesmärk on kaitsta oma üksikliikmete õigusi ja huve esmajoones suhtlemisel muusikateoste suurkasutajate ja – levitajate, näiteks raadioringhäälinguasutuste ja plaaditootjatega.

10 Selleks et tõhusalt kaitsta kõnealuseid õigusi ja huve, peab ühing olema seisundis, mille loovad ühinguga liitunud autorite ühingule loovutatud õigused ulatuses, mis on nõutav ühingu vajalikul tasemel toimimiseks.

11 Sellest tulenevalt on soovitatav kontrollida, kas vaidlusalune tegevus on jäänud eesmärgi saavutamiseks hädavajalikesse piiridesse ning nõuetekohaselt arvesse võtta üksikisikust autori võimalikku huvi seoses sellega, et tema vabadust käsutada oma teose kasutamist ei ole piiratud tarvilikust suuremas ulatuses.

12 Selles kontekstis võib kõigi, nii olemasolevate kui ka tulevaste autoriõiguste loovutamine ning asjaolu, et kasutamise üldtunnustatud eri liikide vahel ei ole vahet tehtud,

olla käsitatav ebaõiglase tingimusena eriti juhul, kui selline loovutamine kestab pikka aega pärast liikme ühingust väljaastumist.

13 Tingimuste ebaõiglase laadi peab kindlaks tegema asjaomane kohus, pidades silmas nii tingimuste üksik- kui ka koosmõju.

14 Siseriiklik kohus peab samuti otsustama, kas ja kui suures ulatuses ilmnenud kuritarvitus mõjutab asjaomaste autorite või kolmandate isikute huve, et kindlaks määrata vaidlusaluste lepingute või nende teatavate sätete kehtivuse ja mõjuga seotud tagajärjed.

15 Seetõttu tuleb järeldada, et teguviisi, millega ettevõtja, kellele on usaldatud autoriõiguste kasutamine ning kes on valitsevas seisundis artikli 86 tähenduses, kehtestab oma liikmetele kohustused, mis ei ole hädavajalikud ettevõtja eesmärgi saavutamiseks ning kahjustavad seega ebaõiglaselt ettevõtja liikme vabadust kasutada oma autoriõigust, võib lugeda kuritarvituseks.

16 Kolmandaks palutakse Euroopa Kohtul tõlgendada mõistet „ettevõtjad, kellele on usaldatud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine“ ning sedastada eelkõige, kas kõnealune mõiste tähendab, et sellel ettevõtjal on teatavad eesõigused, mis muudel ettevõtjatel puuduvad.

17 Viimase küsimusena küsitakse, kas asutamislepingu artikli 90 lõige 2 loob eraõiguslikele isikutele õigusi, mida siseriiklikud kohtud peavad kaitsma.

18 Eelotsusetaotlusest nähtub, et kolmanda küsimuse eesmärk on välja selgitada, kas eespool nimetatud mõistet kohaldatakse ühingu suhtes, kellele tema liikmed on usaldanud oma autoriõiguste haldamise.

19 Arvestades asjaolu, et artikli 90 lõige 2 on säte, mis võimaldab teatavatel juhtudel teha erandi asutamislepingu eeskirjadest, peavad seda erandit kasutama ettevõtjad olema rangelt määratletud.

20 Kõnealune säte võib hõlmata eraõiguslikud ettevõtjad, kuid juhul, kui nad on üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise ülesande saanud riigiasutuselt.

21 Seda väljendab selgesti asjaolu, et viidet „nendele määratud eriülesannete täitmine“ kohaldatakse ka ettevõtjate suhtes, kes on fiskaalmonopolid.

22 Seega on siseriikliku kohtu ülesanne kindlaks teha, kas ettevõtja, kes tugineb artikli 90 lõike 2 sätetele eesmärgiga taotleda asutamislepingu eeskirjadega seotud erandit, on üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise ülesande saanud liikmesriigilt.

23 See ei kehti ettevõtja kohta, kellele riik ei ole täitmiseks määranud ühtegi ülesannet ning kes haldab eraõiguslikke huve, sealhulgas õiguslikult kaitstud intellektuaalomandiõigusi.

24 Sellest tulenevalt ei vaja viimane küsimus vastust.

Kohtukulud

25 Euroopa Ühenduste Komisjoni ja Saksamaa Liitvabariigi valitsuse Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulused ei hüvitata.

26 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleliolevate asjade üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus.

EUROOPA KOHUS,

vastusena Tribunal de première instance de Bruxelles'i 4. aprilli 1973. aasta otsusega esitatud küsimustele, otsustab:

1. a) Teguviisi, millega ettevõtja, kellele on usaldatud autoriõiguste kasutamine ning kes on valitsevas seisundis artikli 86 tähenduses, kehtestab oma liikmetele kohustused, mis ei ole hädavajalikud ettevõtja eesmärgi saavutamiseks ning seega kahjustavad ebaõiglaselt ettevõtja liikme vabadust kasutada oma autoriõigust, võib lugeda kuritarvituseks.

b) Siseriiklik kohus peab otsustama, kas ja kui suures ulatuses ilmnunud kuritarvitused mõjutavad asjaomaste autorite või kolmandate isikute huve,

eesmärgiga kindlaks määrata vaidlusaluste lepingute või nende teatavate sätete kehtivuse ja mõjuga seotud tagajärjed.

- 2. Ettevõtja suhtes, kellele riik ei ole täitmiseks määranud ühtegi ülesannet ning kes haldab eraõiguslikke huve, sealhulgas õiguslikult kaitstud intellektuaalomandiõigusi, ei kohaldata EMÜ asutamislepingu artikli 90 lõike 2 sätteid.**

Lecourt Donner Sørensen Monaco Mertens de Wilmars
Pescatore Kutscher Ó Dálaigh Mackenzie Stuart

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 27. märtsil 1974 Luxembourgis.

Van Houtte
Kohtusekretär

R. Lecourt
President